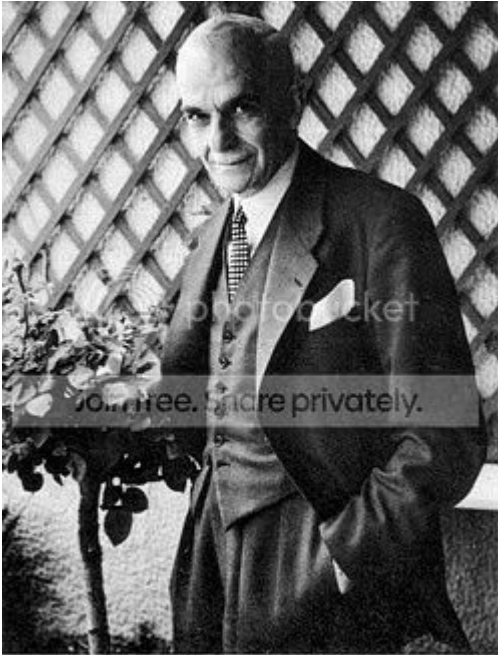

«Φύγε απ' εδώ άνθρωπε μικρέ» και «Οίκαδε» - Δύο άρθρα του 1922, που έγραψε ο Γεώργιος Βλάχος στην «Καθημερινή»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΒΛΑΧΟΣ

(Φωτογραφία: Έλενα Βλάχου)

Ο περισσότερος απλός κόσμος, γνωρίζει τον Ιωάννη Μεταξά για δύο κυρίως λόγους:

1. Ήταν δικτάτορας.
2. Είπε το «ΟΧΙ» στους Ιταλούς το 1940.

Υπάρχει όμως και μια σελίδα στην ιστορία του Ιωάννη Μεταξά, η οποία δεν είναι ευρέως γνωστή. Εκτός του ότι έπαιξε σημαντικό ρόλο κι αυτός στον Εθνικό Διχασμό (ήταν βασιλόφρων κι επομένως αντιβενιζελικός), την άνοιξη του 1921, αρνήθηκε τις κρίσιμες εκείνες στιγμές της Μικρασιατικής Εκστρατείας, να βοηθήσει (και λόγω της εμπειρίας του στους Βαλκανικούς Πολέμους) όταν του προτάθηκε η αντιστρατηγία και στην συνέχεια η αρχιστρατηγία του μικρασιατικού στρατού. Αντ' αυτού περιορίστηκε να παίξει τον ρόλο της Κασσάνδρας προφητεύοντας την επικείμενη κατάρρευση του μετώπου. Η θέση βέβαια του Μεταξά για την Μικρασιατική Εκστρατεία, ήταν ανέκαθεν γνωστή: Πίστευε ότι δεν θα έπρεπε να γίνει και είχε προεξοφλήσει μάλιστα από το 1914 την ήττα του ελληνικού στρατού σε ενδεχόμενη απόβαση στην Μικρά Ασία.

Όταν επήλθε πια η κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου, η οποία λίγες μέρες μετά οδήγησε στην Μικρασιατική Καταστροφή, στην Ελλάδα γινόταν πολιτικές ζυμώσεις για την νέα κυβέρνηση που θα αναλάμβανε τα ηνία και την υποχρέωση

να «μαζέψει τα κομμάτια της». Ανάμεσα λοιπόν στους διεκδικητές της εξουσίας, ήταν και ο Ιωάννης Μεταξάς με το κόμμα των «Ελευθεροφρόνων». Αυτή η κίνηση του Μεταξά θεωρήθηκε προκλητική και βασανιστική για την κοινή λογική (λόγω της προηγούμενης στάσης του στο μικρασιατικό ζήτημα) και εξαιτίας αυτού του γεγονότος, ο Γεώργιος Βλάχος, στις 25-8-1922 (7 Σεπτεμβρίου 1922 με το νέο ημερολόγιο), δημοσίευσε ένα δηκτικό και αιχμηρότατο άρθρο στην «Καθημερινή»:

«Ένας κύριος εισέρχεται εις την σχολήν των ευελπίδων, τρέφεται εκεί και εκπαιδεύεται, όπως όλοι οι μαθηταί, δι' εξόδων σχεδόν του Κράτους. Γίνεται ανθυπολοχαγός, φορεί γαλόνια, του κάμουν σχήματα οι στρατιώται, παραμερίζουν οι πολίται όταν περνά, είναι αξιωματικός παίρνει μισθόν. Προάγεται. Σήμερον λοχαγός, αύριον ταγματάρχης, μεθαύριον συνταγματάρχης, έπειτα αντιστράτηγος. Και τα έτη αυτά πληρώνεται, είναι σεβαστός, είναι σπουδαίος. Το κράτος εις το οποίον εστοίχησε τόσα, γυρίζει τον βλέπει, τον καμαρώνει:

- Ιδού ένας κύριος, τον οποίο ανέθρεψα, εμεγάλωσα, ετίμησα, επλήρωσα, δια να τον έχω την στιγμήν της ανάγκης. Οιασδήποτε ανάγκης αυτής την οποία κρίνω εγώ και υπέρ ης θυσιαστεί ασυζητητί αυτός. Διότι θυσιάζονται άλλοι: χωρικοί, εργάται, άνθρωποι του γραφείου, πολίται και πολίται μηδεμίαν πραγματικήν έχοντες προς εμέ υποχρέωσιν, όταν εγώ το ζητήσω.

Αυτά σκέπτεται το Κράτος. Και η στιγμή έρχεται: Μία εκστρατεία. Το Κράτος καλεί δεξιά και αριστερά τους Έλληνας, παιδιά δεκαοκτώ ετών, αφήνουν τα θρανία, άνθρωποι οικογενειάρχαι κλείνουν το σπίτι, το μαγαζί, ζώνονται τις παλάσκες, τον γυλιόν, τα φουσέκια, αποχαιρετούν άλλοι με ενθουσιασμόν, άλλοι με δάκρυα και στενοχωρίαν, και τρέχουν εκεί που τους στέλνει το Κράτος. Που πηγαίνουν; Δεν ερωτούν! Τι θα γίνη, δεν ξεύρουν. Εμπρός παιδιά! Και πηγαίνουν εμπρός. Σκοτωθήτε παιδιά! Και σκοτώνονται. Και όλοι είναι παιδιά; Όχι. Είναι και άνθρωποι προ πολλού καταβάλλοντες βαρύν τον φόρον των θυσιών προς την πατρίδα, άνθρωποι κουρασθέντες από τα πολεμικά, άνθρωποι ξένοι προς της νίκης τα αγαθά και προς της δόξης τα κέρδη. Εν τούτοις πηγαίνουν. Διότι έτσι είναι, διότι έτσι γίνεται. Διότι ο πολίτης δεν παζαρεύει με την Πατρίδα.

Τότε έρχεται και η σειρά του κ. Αντιστρατήγου:

- Περάστε κ. Αντιστράτηγε. Σας χρειαζόμεθα. Αρχηγόν του στρατού. Αρχηγόν του Επιτελείου, αυτό ή εκείνο... λέγει πνιγμένον από την ανάγκην το Κράτος.

- Δεν πάω, λέει ο κ. Αντιστράτηγος.

- Διατί;

- Διότι η εκστρατεία αυτή δεν μου αρέσει. Διότι θα αποβή ολεθρία, διότι τα

πράγματα θα πάνε έτσι κι' έτσι...

Και ο κ. Αντιστράτηγος προμαντεύει την καταστροφήν. Και το Κράτος; Το Κράτος το οποίον εφήρμοσε τον νόμον περί ληστείας δια να συλλάβει τους ανυποτάκτους, της υπαίθρου της χώρας, το οποίο εφάνη αμείλικτον όταν κανείς τσοπάνης, πατήρ τεσσάρων ή πέντε τέκνων, δεν προσήλθεν εν καιρώ, κουνεί το κεφάλι του, μετρά τα έξοδα και τους μισθούς που επλήρωσε, καμαρώνει τα γαλόνια και τους βαθμούς και τον αφήνει και φεύγει. Τότε εις την έξοδον τον συλλαμβάνει ένας δημοσιογράφος -ο δημοσιογράφος είναι εν ζωή και γράφει αυτήν τη στιγμήν- και του λέγει:

- Κύριε Αντιστράτηγε, κάτι εκρυφάκουσα από την πόρτα: Θεωρείτε την εκστρατείαν καταστρεπτικήν; Έτσι την νομίζω και εγώ. Έρχεσθε εσείς με το κύρος σας και εγώ με την πένναν μου, να του ειπούμε εις τον κόσμον; Διότι είναι φοβερόν, να ξέρετε ότι θα επέλθη μία καταστροφή και ούτε να την καταστήσετε ίσως μικροτέραν, ούτε να επιχειρήτε να την σταματήσετε, εκ φόβου ότι θα χάσετε αγαθά της προφητείας.

Αλλ' ο κ. Αντιστράτηγος θεωρεί τούτο καταστρεπτικό. Και σιωπά και πηγαίνει εις το Φάληρον και κλειδώνεται και περιμένει. Τι περιμένει; Περιμένει ως κόραξ την καταστροφήν, τον θάνατον, από τον οποίο πρόκειται να τραφεί η φιλοδοξία του. Κάτω εις τα πεδία των μαχών γίνονται λάθη. Ο Αντιστράτηγος τα γνωρίζει και σιωπά. Γίνονται επιχειρήσεις μέλλουσαι να φέρουν την προφητευθείσαν καταστροφήν. Ο κ. Αντιστράτηγος τας γνωρίζει και σιωπά.

Και όταν η καταστροφή επήλθε, όταν κλαίουν όλα γύρω του, όταν ο οίκος της Ελλάδος επληρώθη από τραυματίας, νεκρούς, πρόσφυγας, δυστυχίαν, ο κ. Αντιστράτηγος φορεί το φράκο του και της κτυπά την θύραν:

- Τι θέλετε;

- Είμαι ο κ. Αντιστράτηγος. Θέλω να γίνω πρωθυπουργός. Έχω τα χαρτιά μου εν τάξη: "Τα έχω ειπή".

Αλλ' η Ελλάς έχει εργασίαν, μαζεύει τα τέκνα της. Αν δεν είχε, θα έπαιρνε την σκούπαν και θα του έλεγε, εκεί εις την οδόν:

- Φύγε απ' εδώ. Άνθρωπε μικρέ, που περίμενες να κατασκευάσεις πρωθυπουργικόν φράκον από τα ράκη. Φύγ' απ' εδώ ανυπότακτε στρατιώτα των αναγκών μου, αυτόκλητε κηδεμών της ατυχίας μου, τέκνον άχρηστον, άνθρωπε μηδέν.

Αυτά θα έλεγε εις τον Αντιστράτηγον κ. Μεταξάν δακρυούσα η Ελλάς, αν έστρεφε ποτέ προς τον κ. Μεταξάν η Ελλάς τα βλέμματα.».

(Από το βιβλίο του Τάσου Βουρνά, «Η ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας», σελ. 238-240)

Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι ο Γεώργιος Βλάχος, λίγες ημέρες πριν, στις 14/27 Αυγούστου 1922, κατηγορήθηκε ότι έπαιξε κι αυτός τον ρόλο της Κασσάνδρας, επιβαρύνοντας κι άλλο το ήδη βαρύ κλίμα και το χαμηλό ηθικό, καθώς είχε δημοσιεύσει το περίφημο άρθρο «Οίκαδε», με το οποίο, προέβλεπε την επικείμενη καταστροφή και ζητούσε κι αυτός την αποχώρηση του ελληνικού στρατού από την Μικρά Ασία:

«Ενώ αι ελπίδες -ας τας είπωμεν ελπίδας- περί προσεχούς συγκλήσεως συνεδρίου εν Βενετία ελαττούνται, το φθινόπωρον έρχεται και έρχεται ο χειμών. Αν οιαδήποτε προς την κυβέρνησιν σύστασις προς τερματισμόν της εκκρεμότητος ήτο χθες περιττή, διότι είχε σκέψεις η κυβέρνησις υπό εκτέλεσιν, αίτινες ηδύναντο και να επιτύχουν, είχε δε και χρήματα ίνα δαπανά δια πολεμικούς σκοπούς, αφού δια πολεμικούς σκοπούς εδανείσθη, σήμερον πάσα όχι σύστασις, αλλά και πίεσις εκ μέρους και των φίλων αυτής είναι χρήσιμος, διότι και τα χρήματα λείπουν και των υπό εκτέλεσιν σκέψεων η σειρά ευρίσκεται εις το τέρμα της. Ηλπίζαμεν προ τινος ότι μία προς Κωνσταντινούπολιν στροφή της ελληνικής προσπάθειας θα ήτο δυνατόν να εκβιάση την λύσιω γνωρίζομεν πολλοί, αλλά δεν γνωρίζομεν όλοι, διατί δεν επέτυχεν ο εκβιασμός και πώς οι εν τω εξωτερικώ θορυβούντες εχθροί της Ελλάδος επείσθησαν ότι πρόκειται περί “μπλόφας” υπό των εν τω εσωτερικώ εχθρών αυτής.

Ηλπίσαμεν έπειτα ότι οι εξαφνικά ακουσθέντες θερμοί λόγοι του πρωθυπουργού της Αγγλίας, οι δημοσία και παγκοσμίως κυρώσαντες την επί των ελληνικών δικαίων προστασίαν της θαλασσοκρατείας, ήθελον μεταβληθή ταχέως και εν τη στενή προθεσμία της αντοχής των Ελληνικών πόρων εις εμπράγματον βοήθειαν. Ηλπίσαμεν αργότερα -και τότε ηλπίσαμεν κακώς- ότι προσεχής Διάσκεψις ήθελεν εν βία δυνηθή να εκτελέση τας επί του Ανατολικού αποφάσεις της, αλλά και αυτή η κακή ελπίς ματαιούται.

Η Ελλάς λοιπόν απομένει μόνη με τον στρατόν της, με τους πόρους της και τους εχθρούς της. Μόνη, όπως προ μηνών, ότε επιστρέφουσα εκ της ξένης είχε πεισθή περί αυτού και απεφάσιζε, και απεφάσιζε καλώς, την αυθαίρετον προς την Κωνσταντινούπολιν πορείαν. Μόνη.

Οι τυχόν έχοντες την διάθεσιν ν' αναβλέψουν προς την πρώτην Νοεμβρίου και ν' "αναμετρήσουν τας συνεπείας της", ας μας επιτρέψουν να παρατηρήσωμεν ότι έμειναν μόνοι, όχι μόνον οι πιστεύσαντες εις τους ισχυρούς των συμμάχους αθηνείς, αλλά και αυτοί οι ισχυροί, οι πιστεύσαντες εις αλλήλους. Μόνη λοιπόν η Ελλάς οφείλει να εκκαθαρίση την κατάστασιν. Και οφείλει να την εκκαθαρίση κατά τρόπον, όστις θ' αποτελέση δι' αυτήν λήξιν οριστικήν μιας σκληράς περιπετείας, δι' εκείνους δε, οίτινες ηπάτησαν αυτήν και τον κόσμον, κόλαφον, του οποίου το ερώθημα δεν θ' αποπλύνη η Ιστορία.

Η Ελλάς οφείλει εν τάχει να προβή εις την διοικητικήν οργάνωσιν της Μικράς Ασίας, εις την παράδοσιν της χώρας εις τους γενναίους κατοίκους της, εις την σύντομον εκπαίδευσιν των ανδρών οίτινες θ' αναλάβουν εν τω μέλλοντι την φύλαξίν της, και εις την πρόσκλησιν των Ισχυρών, όπως παραλάβουν "τον ελευθερωθέντα από των δεσμών της δουλείας" λαόν, ένα ακριβώς από τους λαούς περί ων εμερίμνων, όταν μαχόμενοι και έχοντες ανάγκην συμμάχων ελάλουν την γλώσσαν των ελευθεριών. Αλλά τον στρατόν; Ποίος θα σώση τον στρατόν; Οι σύμμαχοι όμως δεν έχουν στρατών ανάγκην. Ας παραλάβουν τας σημαίας τας οποίας έστησαν εις τα πρόθυρα της Κωνσταντινουπόλεως όταν επλησίαζεν ο Έλλην ελευθερωτής και ας τας στήσουν εκεί όπου θα πλησιάση σφαγεύς ο Τούρκος. Όπως άλλοι, δεν επιμένομεν να έχωμεν την θέσιν ανευθύνου, τιμητού των υπευθύνων πολιτικών ανδρών της χώρας. Οπως ουδείς άλλος, εζήσαμεν μετ' αυτών ημέραν προς ημέραν τους μήνας και τα έτη των προσπαθειών.

Σήμερον φρονούμεν σπουδαίως ότι η περίοδος των προσπαθειών αυτών αίτινες έπρεπε να υπάρξουν, των θυσιών αίτινες έπρεπε να καταβληθούν, αν δεν έληξε, λήγει.».

(Από τα «Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές»)